

การใช้สิทธิพิเศษทางภาษีภายใต้ CPTPP สะท้อนการปรับกลยุทธ์ของผู้ส่งออกเวียดนามภายใต้กรอบ FTA หลายฉบับ

1. เนื้อหา

อัตราการออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า (Certificate of Origin: C/O) ตลอดจนระดับการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีศุลกากร (tariff preferences) ของผู้ประกอบการเวียดนามภายใต้ความตกลงที่ครอบคลุมและก้าวหน้าสำหรับหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership: CPTPP) ปรับตัวดีขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาประมาณ 6 ปี นับตั้งแต่เริ่มใช้บังคับความตกลงดังกล่าว

โดยข้อมูลจากกรมการค้าต่างประเทศ (Agency of Foreign Trade) กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าเวียดนาม ระบุว่า ในปี 2562 ซึ่งเป็นปีแรกของการดำเนินการตามความตกลง CPTPP มูลค่าการส่งออกสินค้าไปยังตลาดประเทศภาคี CPTPP ที่มีการใช้ C/O อยู่ในระดับเพียงประมาณ 700 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นเกือบร้อยละ 2 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ในปีที่ผ่านมามูลค่าดังกล่าวได้ขยายตัวขึ้นเป็นประมาณ 5,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 8.8 ของมูลค่าการส่งออกไปยังตลาด CPTPP ทั้งหมด สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวของภาคธุรกิจเวียดนามและการใช้สิทธิประโยชน์จากกรอบความตกลงทางการค้าอย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อัตราการใช้สิทธิพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า (origin preference utilisation rate) มีการขยายตัวอย่างชัดเจนในตลาดที่เวียดนามเริ่มมีความตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement: FTA) เป็นครั้งแรกภายใต้กรอบความตกลง CPTPP ทั้งนี้ ตลาดเม็กซิโกเป็นกรณีตัวอย่างสำคัญ โดยในปี 2562 มูลค่าการส่งออกของเวียดนามไปยังตลาดดังกล่าวที่มีการใช้หนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้ายังอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นเพียงประมาณร้อยละ 7 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ในปีที่ผ่านมาสัดส่วนการใช้หนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าได้ปรับเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดเป็นประมาณร้อยละ 47 เมื่อพิจารณาตามโครงสร้างกลุ่มสินค้า พบว่าสินค้าส่งออกไปเม็กซิโกมีอัตราการใช้หนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าในระดับสูง โดยเฉพาะกลุ่มสินค้าอาหารทะเลซึ่งมีสัดส่วนมูลค่าการส่งออกที่ได้รับหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าอยู่ที่ประมาณร้อยละ 70-80 ขณะที่กลุ่มสินค้าเครื่องหนังและรองเท้ามีสัดส่วนสูงกว่าร้อยละ 80 สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของสินค้าเวียดนามในการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า (rules of origin) ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเงื่อนไขของความตกลงมากยิ่งขึ้น

ในลักษณะเดียวกัน ตลาดแคนาดาแสดงให้เห็นถึงการขยายตัวของอัตราการใช้สิทธิพิเศษทางการค้าภายใต้ความตกลง CPTPP อย่างต่อเนื่อง โดยนาง Trinh Thi Thu Hien รองอธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ เผยว่า ในปี 2562 สัดส่วนมูลค่าการส่งออกของเวียดนามไปยังตลาดแคนาดาที่มีการใช้หนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้กรอบความตกลงดังกล่าวยังอยู่ในระดับจำกัด คิดเป็นเพียงประมาณร้อยละ 8 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ในปีที่ผ่านมาสัดส่วนดังกล่าวได้ขยับเพิ่มขึ้นเป็นประมาณร้อยละ 17-18 ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในรายกลุ่มสินค้า พบว่าสินค้าหลายรายการมีอัตราการใช้สิทธิพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าในระดับค่อนข้างสูง อาทิ กระเป๋าเดินทาง กระเป๋า หมวก ร่ม เสื้ออก และผลิตภัณฑ์จากหวายและไม้ไผ่ ซึ่งมีสัดส่วนมูลค่าการส่งออกที่ได้รับหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าอยู่ที่ประมาณร้อยละ 42-45 ขณะที่กลุ่มสินค้าอาหารทะเลซึ่งเป็นสินค้าส่งออกหลักของเวียดนามไปยังตลาดแคนาดา มีอัตราการใช้หนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าสูงถึงประมาณร้อยละ 80 สะท้อนถึงความพร้อมของภาคการผลิตในการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากข้อมูลข้างต้น นาง Trinh Thi Thu Hien ประเมินว่า ทิศทางการขยายตัวของอัตราการใช้สิทธิพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้กรอบความตกลง CPTPP ถือเป็นสัญญาณเชิงบวก โดยเฉพาะในตลาดที่เวียดนามเริ่มได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีศุลกากรเป็นครั้งแรก ความก้าวหน้าดังกล่าวสะท้อนถึงความพยายามของภาครัฐกิจผู้ส่งออกในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพันธกรณีของความตกลง และการปรับกระบวนการผลิตให้สอดคล้องกับข้อกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเวียดนามในตลาดประเทศภาคี ควบคู่กับบทบาทสนับสนุนของภาครัฐผ่านการสื่อสารเชิงนโยบายและการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับความตกลงการค้าเสรีโดยรวม และความตกลง CPTPP โดยเฉพาะซึ่งกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าเวียดนาม รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับความตกลงการค้าเสรีรุ่นใหม่อื่น ๆ อาทิ ความตกลงการค้าเสรีเวียดนาม-สหภาพยุโรป (Viet Nam-EU Free Trade Agreement: EVFTA) และความตกลงการค้าเสรีเวียดนาม-สหราชอาณาจักร (Viet Nam-UK Free Trade Agreement: UKVFTA) พบว่า สัดส่วนการใช้สิทธิพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้กรอบความตกลง CPTPP ยังอยู่ในระดับต่ำกว่า ทั้งนี้ นาง Trinh Thi Thu Hien

ได้อธิบายว่า ตลาดสหภาพยุโรปและสหราชอาณาจักรต่างมีกรอบความตกลงการค้าเสรีกับเวียดนามเพียงฉบับเดียว ส่งผลให้หากผู้ประกอบการไม่เลือกใช้สิทธิภายใต้ความตกลง EVFTA หรือ UKVFTA ก็แทบไม่มีกลไกสิทธิประโยชน์ทางภาษีอื่นที่สามารถนำมาใช้ทดแทนได้

ในทางกลับกัน ภายใต้กรอบความตกลงที่ CPTPP ประเทศภาคีหลายประเทศยังมีความตกลงการค้าเสรีอื่น ๆ กับเวียดนามควบคู่กัน ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีทางเลือกในการใช้กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าและกลไกสิทธิประโยชน์ทางภาษีจากหลายกรอบความตกลงพร้อมกัน ตัวอย่างเช่น ตลาดออสเตรเลีย ซึ่งเวียดนามและออสเตรเลียเป็นภาคีร่วมกันทั้งในกรอบความตกลง CPTPP ความตกลงอาเซียน-ออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์ (ASEAN-Australia-New Zealand Free Trade Agreement: AANZFTA) และความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnership: RCEP) ทำให้สินค้าที่ส่งออกไปยังออสเตรเลียสามารถใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีได้ภายใต้กรอบความตกลงถึง 3 กรอบ

ในทำนองเดียวกัน ตลาดญี่ปุ่นเป็นอีกกรณีที่น่าสนใจอย่างชัดเจน เนื่องจากเวียดนามและญี่ปุ่นเข้าร่วมความตกลงการค้าเสรีร่วมกันถึง 4 ฉบับ ได้แก่ ความตกลง CPTPP ความตกลงอาเซียน-ญี่ปุ่น (ASEAN-Japan Comprehensive Economic Partnership: AJCEP) ความตกลงเวียดนาม-ญี่ปุ่น (Việt Nam-Japan Economic Partnership Agreement: VJEPA) และความตกลง RCEP ส่งผลให้สินค้าส่งออกไปยังญี่ปุ่นสามารถได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีผ่านหลายกลไก ทั้งนี้ หากพิจารณาเฉพาะอัตราการใช้หนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้ความตกลง CPTPP จะอยู่ที่เพียงประมาณร้อยละ 3-5 อย่างไรก็ตาม ตัวเลขดังกล่าวมิได้สะท้อนระดับการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีทั้งหมด เนื่องจากในทางปฏิบัติ สินค้าส่งออกของเวียดนามไปยังญี่ปุ่นยังได้รับสิทธิประโยชน์ภายใต้ความตกลง AJCEP ประมาณร้อยละ 25 ภายใต้ความตกลง VJEPA ประมาณร้อยละ 20 และภายใต้ความตกลง RCEP เกือบร้อยละ 5 ซึ่งเมื่อรวมสิทธิประโยชน์จากทุกกรอบความตกลงเข้าด้วยกันแล้ว จะพบว่ามูลค่าการส่งออกสินค้าเวียดนามไปยังญี่ปุ่นที่ได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีมียอดสูงถึงประมาณร้อยละ 50

ดังนั้น ข้อมูลเชิงประจักษ์และตัวเลขสนับสนุนข้างต้นจึงช่วยอธิบายได้อย่างชัดเจนถึงสาเหตุของความแตกต่างของอัตราการออกและการใช้หนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าแบบสิทธิพิเศษภายใต้ความตกลง CPTPP ในแต่ละตลาด รวมถึงความแตกต่างเมื่อเปรียบเทียบกับความตกลงการค้าเสรีอื่น ๆ เช่น ความตกลง EVFTA และความตกลง UKVFTA ได้อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทเชิงนโยบายการค้าระหว่างประเทศของเวียดนาม

(แหล่งที่มา <https://vietnamnews.vn/> ฉบับวันที่ 15 ธันวาคม 2568)

2. วิเคราะห์ผลกระทบ

ความตกลงที่ครอบคลุมและก้าวหน้าสำหรับหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (CPTPP) เป็นความตกลงการค้าเสรี (FTA) ที่ลงนามเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2561 โดยมีประเทศภาคีรวมทั้งสิ้น 11 ประเทศ ได้แก่ แคนาดา ออสเตรเลีย บรูไน ชิลี ญี่ปุ่น มาเลเซีย เม็กซิโก นิวซีแลนด์ เปรู สิงคโปร์ และเวียดนาม สำหรับเวียดนาม ความตกลง CPTPP นับเป็นหนึ่งในความตกลงการค้าเสรีรุ่นใหม่ฉบับแรกที่มีผลใช้บังคับอย่างเป็นทางการ และมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกเชิงนโยบายเพื่อขยายการเปิดตลาด ยกระดับมาตรฐานการค้า และเร่งกระบวนการบูรณาการทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว

ข้อมูลจากกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าเวียดนาม ชี้ให้เห็นว่า ภายหลังจากใช้บังคับความตกลง CPTPP เป็นระยะเวลาประมาณ 6 ปี อัตราการออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้า และระดับการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีศุลกากรของผู้ประกอบการเวียดนามมีพัฒนาการในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้โดยภาพรวมจะยังอยู่ในระดับต่ำกว่าความตกลงการค้าเสรีรุ่นใหม่บางฉบับก็ตาม ทั้งนี้ ในปี 2562 ซึ่งเป็นปีแรกของการดำเนินการตามความตกลง CPTPP มูลค่าการส่งออกไปยังตลาดประเทศภาคีที่มีการใช้หนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าอยู่ที่เพียงประมาณ 700 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นเกือบร้อยละ 2 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด อย่างไรก็ตาม ตัวเลขดังกล่าวได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเป็นประมาณ 5,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2567 หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 8.8 ของมูลค่าการส่งออกไปยังตลาด CPTPP สะท้อนถึงความสามารถในการปรับตัวของภาคธุรกิจและการใช้ประโยชน์จากกรอบความตกลงทางการค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การเพิ่มขึ้นของการใช้หนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้ความตกลง CPTPP สะท้อนถึงศักยภาพของภาคการผลิตและการส่งออกของเวียดนามในการปฏิบัติตามกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า ซึ่งมีความซับซ้อนและเข้มงวดมากขึ้นเมื่อเทียบกับ FTA รุ่นเดิม การใช้สิทธิประโยชน์ดังกล่าวมีส่วนช่วยลดภาระภาษีศุลกากร เพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านราคา และเอื้อต่อการขยายตลาดไปยังประเทศภาคี โดยเฉพาะตลาดที่เวียดนามเริ่มมีความตกลงการค้าเสรีเป็นครั้งแรกภายใต้กรอบความตกลง CPTPP ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อการกระจายความเสี่ยงทางการค้าและลดการพึ่งพาทลาดดั้งเดิมในระยะยาว

อย่างไรก็ดี เมื่อเปรียบเทียบกับความตกลงการค้าเสรีรุ่นใหม่อื่น เช่น ความตกลงการค้าเสรีเวียดนาม-สหภาพยุโรป (EVFTA) และความตกลงการค้าเสรีเวียดนาม-สหราชอาณาจักร (UKVFTA) พบว่า อัตราการใช้สิทธิประโยชน์ภายใต้ความตกลง CPTPP ยังอยู่ในระดับต่ำกว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งมาจากโครงสร้างของความตกลงที่ประเทศภาคี CPTPP หลายประเทศมีความตกลงการค้าเสรีกับเวียดนามมากกว่าหนึ่งกรอบ ส่งผลให้ผู้ประกอบการสามารถเลือกใช้กฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าและกลไกสิทธิพิเศษทางภาษีจากหลายความตกลงควบคู่กัน แตกต่างจากตลาดที่มี FTA เพียงฉบับเดียวกับเวียดนาม ซึ่งทำให้การใช้สิทธิภายใต้กรอบนั้นมีความซับซ้อนและมีสัดส่วนสูงกว่าโดยธรรมชาติ

แนวโน้มการเพิ่มขึ้นของการออกและการใช้หนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าภายใต้ความตกลง CPTPP ภายหลังจากบังคับใช้ครบทุกปี สะท้อนถึงผลลัพธ์เชิงบวกของยุทธศาสตร์การบูรณาการทางการค้าระหว่างประเทศของเวียดนามภายใต้ FTA รุ่นใหม่ แม้จะยังมีข้อจำกัดด้านระดับการใช้สิทธิเมื่อเทียบกับบางความตกลง แต่พัฒนาการดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงศักยภาพในการขยายการใช้ประโยชน์จากความตกลง CPTPP ในอนาคต หากภาครัฐสามารถดำเนินมาตรการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในการยกระดับความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถของผู้ประกอบการในการปฏิบัติตามกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า ตลอดจนการสื่อสารเชิงนโยบายด้าน FTA อย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับกรอบกฎหมายการค้าของเวียดนาม

3. นำเสนอโอกาส/แนวทาง

พัฒนาการของการออกหนังสือรับรองถิ่นกำเนิดสินค้าและการใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีศุลกากรภายใต้ความตกลง CPTPP ของเวียดนาม สะท้อนถึงการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ส่งออกเวียดนามอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการไทยทั้งในฐานะคู่แข่งทางการค้าและพันธมิตรในห่วงโซ่อุปทาน โดยเฉพาะในตลาดประเทศภาคี CPTPP ที่เวียดนามเริ่มมีความตกลงการค้าเสรีเป็นครั้งแรก เช่น เม็กซิโกและแคนาดา การเพิ่มขึ้นของอัตราการใช้สิทธิพิเศษของเวียดนามในกลุ่มสินค้าอาหารทะเล เครื่องหนัง และรองเท้า มีแนวโน้มเพิ่มแรงกดดันด้านราคาและการแข่งขันต่อสินค้าส่งออกของไทยในตลาดเดียวกัน ขณะเดียวกัน ผู้ประกอบการไทยที่มีการลงทุนหรือพึ่งพาเวียดนามเป็นฐานการผลิตจำเป็นต้องติดตามการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างด้านการค้าและข้อกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้าอย่างใกล้ชิด เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันในระยะกลางและระยะยาว

ในเชิงแนวทางเชิงกลยุทธ์ ผู้ประกอบการไทยควรเร่งปรับปรุงแบบการดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับบริบทของความตกลงการค้าเสรีที่มีหลายกรอบควบคู่กัน โดยใช้ประโยชน์จากความตกลง CPTPP ความตกลง RCEP และความตกลงภายใต้กรอบอาเซียน ผ่านการวางแผนเลือกใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่เหมาะสมกับโครงสร้างต้นทุน วัตถุดิบ และแหล่งกำเนิดสินค้าในแต่ละกรณี โดยเฉพาะผู้ประกอบการไทยที่มีฐานการผลิตในเวียดนาม ควรพิจารณาปรับห่วงโซ่อุปทานและกระบวนการผลิตให้สอดคล้องกับกฎว่าด้วยถิ่นกำเนิดสินค้า เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการเลือกใช้กรอบสิทธิประโยชน์และลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาความตกลงการค้าเสรีเพียงฉบับเดียว

แนวโน้มการใช้สิทธิภายใต้ความตกลง CPTPP ที่เพิ่มขึ้นของเวียดนามเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการไทยขยายความร่วมมือเชิงลึกกับภาคธุรกิจเวียดนามมากยิ่งขึ้น ทั้งในรูปแบบการร่วมลงทุน การจัดหาวัตถุดิบและชิ้นส่วนที่มีคุณสมบัติได้รับการรับรองถิ่นกำเนิดภายใต้กรอบความตกลง และการใช้เวียดนามเป็นฐานการผลิตเพื่อเข้าถึงตลาดประเทศภาคี CPTPP ที่ไทยยังไม่มีความตกลงโดยตรง